

QUADERN >

Maoisme català: records i vergonyes

Set personatges relaten la seva vinculació amb el comunisme xinès 50 anys després de la Revolució Cultural

CRISTIAN SEGURA

Barcelona - 29 JUN 2016 - 22:24 CEST

Mao Tse Tung, el líder de la Revolució Cultural xinesa en una imatge històrica de 1967. BETTMANN / CORBIS

Eulàlia Vintró tenia el *Llibre Roig* de Mao Zedong, però no el va arribar a llegir mai. L'actual delegat de la Generalitat a Madrid, Ferran Mascarell, encara el conserva, tot i que no el va arribar a pair sencer perquè el trobava "indesxifrable". A casa també hi havia un exemplar d'aquest recull de 430 cites del líder comunista xinès, una edició en castellà del 1972 i imprès "en paper de bíblia", com recorda Vintró. L'exemplar familiar el va comprar el meu pare a Londres. Tampoc no el van llegir

mai; en aquest cas és més comprensible: no eren persones polititzades, eren burgesia benestant, havien sentit parlar d'allò com una moda...

Ara es commemoren els 50 anys de l'inici de la Revolució Cultural, aquella purga sagnant que va durar deu anys —del 1966 al 1976, fins la mort del cabdill—, una de les atrocitats més massives del segle XX. La Revolució Cultural va projectar Mao a Europa com una força reformadora davant del socialisme soviètic. També a Catalunya va arribar aquell eco. L'ascendent maoista va durar pocs anys, però va influir en noms molt destacats.

ADVERTISING

inRead invented by Teads

A Catalunya, el maoisme va arribar al món universitari i va tenir una relativa influència en els corrents d'esquerres de final dels setanta. La Revolució Cultural va ser un referent mitificat del qual, en realitat, se sabia poc

Joaquim Prats, catedràtic de Didàctica de la Història de la Universitat de Barcelona, va ser un dels participants el 1976 en un viatge de 20 dies a la Xina,

liderat pel biòleg i periodista Joan Senent-Josa. Alguns dels participants apunten que Senent-Josa va organitzar la missió sota el paraigua del Partit del Treball d'Espanya (PTE).

Senent-Josa recorda que aquell va ser el seu tercer periple a la Xina, i que aquell viatge en concret el va organitzar amb la col·laboració de l'agència de viatges Aerojet Express. Senent-Josa militava al Partit Comunista d'Espanya Internacional (PCEI). Aquella expedició, de majoria catalana, va ser la culminació del maoisme a Catalunya. Per a alguns dels integrants d'aquella missió, l'experiència va ser definitiva perquè el comunisme xinès perdés el seu atractiu. Prats admet que no va ser el seu cas: “Vaig quedar enlluernat; a la tornada vaig explicar la vivència de la meva estada en fàbriques i centres escolars”.

El viatge del 76

L'historiador Enric Ucelay-Da Cal hi va participar, però sense militar en cap partit, motivat per l'excepcionalitat de l'oportunitat. L'anecdota que ofereix és ric en contrastos: “El viatge va excitar poderosament les imaginacions dels hispànics arribats al paradís socialista terrenal. Ens vam empassar les proverbials rodes de molí com a petites i santificades hòsties. Vam visitar un ‘camp de reeducació’ — és a dir, un camp de concentració— i vam acceptar com a genuïnes confessions, del tot inspiradores, els relats memoritzats i apresos dels reclusos, que ens explicaven llur plena felicitat ficant les mans en merda, ja que ‘la rosa surt dels adobs’... Una companya d'universitat em va xiuxiuejar a l'orella que estaríem molt millor en aquell lloc que a l'erm de la Universitat Autònoma de Barcelona on fèiem docència... Veure nens de parvulari dedicats a introduir bombolles dins de cartrons ens va semblar encisador. I així successivament...”.

El catedràtic d'Història Borja de Riquer també hi va anar, com a membre del PSUC, “la dreta dels del viatge, els revisionistes”, diu amb ironia. De Riquer ho evoca com una experiència extraordinària, però que el va convèncer que allò era un sistema “cínic i dictatorial”. De Riquer defineix el perquè de l'acostament de l'esquerra antifranquista al maoisme: “El maoisme es coneixia molt superficialment, però era un contrapunt claríssim a l'URSS i al seu desprestigi, com també ho va ser Cuba... Per a nosaltres, també era una manera de sortir del franquisme i conèixer món”.

Quaranta anys després d'aquell viatge, Prats reflexiona sobre el perquè del seu acostament al comunisme xinès: “El Partit Comunista d'Espanya i el PSUC practicaven l'anomenat centralisme democràtic, que suposava un model d'organització molt jerarquitzada dintre de l'ortodòxia del bloc soviètic”. I segueix: “Per a molts joves com jo mateix, era una estructura tancada i molt autoritària... Alguns vam crear organitzacions comunistes heterodoxes i enfrontades al PSUC i al PCE. Les dues branques principals d'aquestes noves organitzacions eren el trotskisme i el maoisme. [...] Aquesta situació va fer que molts incorporéssim lectures que anaven molt més enllà del famós *Llibre roig* de Mao, estudiant, en seminaris clandestins, altres escrits del president Mao, com *La contradicció*. El maoisme va arribar a bona part dels joves universitaris, va ser un fet habitual

marxar a Londres i altres indrets europeus, cercant organitzacions paral·leles i participant en seminaris i accions d'aquest corren del comunisme”.

BIBLIOGRAFIA

La Revolució Cultural de Mao i el seu impacte a Catalunya s'entén millor a partir de la lectura d'alguns llibres.

El Libro Rojo, de Mao Zedong. Espuela de Plata (2014). Publicat el 1964, reuneix pensaments i discursos del líder xinès que, suposadament, provocava “il·luminacions” que beneficiaven la producció del lector. Obligatori a escola, es calcula que se n'han editat 900 milions d'exemplars.

Enseñanza y revolución en China, de Joan Senent-Josa. Anagrama (1977). Interpretacions propagandístiques de l'acció de Mao escrites per qui en fou un dels seus grans divulgadors a Catalunya i d'altres dirigents del comunisme xinès.

Una història optimista, de Jordi Solé Tura. Edicions 62 (1999). Les memòries de Solé Tura són imprescindibles per entendre la constel·lació dels partits d'esquerres de finals del franquisme i el pes que hi assolí el maoisme.

Els assassins de Franco, de Francesc-Marc Àlvaro. La Esfera de los libros (2005). Assaig des de fora de les debilitats i el coratge de l'oposició a la dictadura, amb un especial interès en Bandera Roja i el PSUC.

Mao: la historia desconocida, de Jung Chang i Jon Halliday. Taurus (2006). Possiblement, la biografia més venuda sobre Mao Zedong. Un treball notòriament crític amb el llegat del líder comunista.

Los conceptos elementales del materialismo histórico, de Marta Harnecker. Siglo XXI (2007). Obra que va ser una lectura de referència a Bandera Roja i a d'altres forces comunistes de principis dels setanta.

La revolución y el deseo, de Miguel Núñez. Cahoba (2008). Els records d'un dels fundadors del PSUC sobre la lluita antifranquista i les seves relacions amb altres grups comunistes catalans d'aquell moment.

A critical introduction to Mao, Timothy Cheek. University of British Columbia (2010). Un dels darrers treballs acadèmics més reconeguts sobre la figura de Mao.

Soldado rojo de las noticias, de Li Zhensheng. Phaidon (2012). Recull les imatges que va fer aquest fotògraf durant els 10 anys de la Revolució Cultural. En el fons, inquietants.

N'hi ha que relativitzen la influència del maoisme en els corrents d'esqueres d'aleshores. Vintró, que en aquell moment va fluir, com molts altres, entre el PSUC i Bandera Roja (BR), assegura que allò era cosa d'uns pocs convençuts com Senent-Josa o del sindicalista Ferran Fullà. “És simptomàtic que a la meua habitació tingués un pòster del Che i un altre de Ho Chi Minh, però que no en tingués cap de Mao”, explica l'extinenta d'alcalde de Barcelona amb Iniciativa per Catalunya-Verds (ICV).

Vintró destaca que el maoisme era només intrínsec de partits que després serien extraparlamentaris, com el PTE o el Moviment Comunista d'Espanya (MCE), que va ser originàriament una escissió d'ETA. A Catalunya, l'MCE estava representat pel Moviment Comunista de Catalunya (MCC). Actualment, la militant més significativa de l'MCC és la diputada de la CUP Gabriela Serra. Serra assegura que “mai vaig identificar-me amb el maoisme. La meua militància en l'MCC va ser tardana, i quan aquest ja havia replantejat la seva adhesió al maoisme”.

Hi ha hagut personatges vinculats a Bandera Roja que han preferit no aportar la seva opinió per a aquest reportatge, com són el sociòleg Manuel Castells, la diputada del PSC Assumpta Escarp i l'exconseller de la Generalitat Antoni Castells. El president d'Ercros, Antoni Zabalza, a qui sovint se'l vincula amb BR, assegura que ell mai va tenir res a veure amb aquesta organització.

El “mite mobilitador”.

Mascarell explica que es va apuntar a BR el 1971 “perquè era més hippíós, més llibertari i més romàntic”. Hi va ser tres anys, fins que li va tocar fer el servei militar. Assegura que ell era més descregut que altres camarades i assenyala que la influència del maoisme al partit era escassa: “Els materials de referència eren dos documents ciclostilats, els anomenats *BR 9* i *BR 11*. Crec recordar que els documents mencionats, almenys a mi, me’ls va passar Marina Subirats [sociòloga i política vinculada a ICV]”.

Mascarell assegura que la Revolució Cultural “era un referent mític i mitificat del qual no sabem res de res”. Un parer similar té l’urbanista i sociòleg Jordi Borja, president de l’Observatori DESC, el planter de les forces polítiques que han creat els *comuns*: “La Revolució Cultural va servir de mite mobilitzador a partir de vagues i allunyades referències; *a[...]* *posteriori* resulta difícil d’entendre que molts intel·lectuals i quadres polítics s’entusiasmessin sense uns mínims coneixements sobre el que va ser la Revolució Cultural”.

Juntament amb Alfonso Comín i Jordi Solé-Tura, Borja va ser una de les ànimes de BR, la força immediatament a l’esquerra del PSUC. BR era, sobretot, un partit marxista-leninista, i no programàticament maoista. Era una escissió del PCE i del PSUC que en el punt àlgid de la lluita franquista (1972-1973) va arribar a tenir mil membres, segons explicava Borja en un article de 1981 disponible a la web de la Fundació Alfons Comín.

Borja era un estudiant a París el maig del 68, com ho era també Senent-Josa. D’aquella experiència conclou que el maoisme, com molts altres corrents, va arribar a Espanya com una ideologia d’àmbit universitari. Qui va ser tinent d’alcalde a l’ajuntament de Barcelona pel PSUC de 1983 a 1995 afegeix que el maoisme va arrelar a Itàlia més enllà de les aules, amb un notori arrelament en els sindicats. A Itàlia, com a la resta d’Europa, el maoisme es va esfumar quan va morir Mao i el Partit Comunista Xinès va purgar els dirigents que van dur a terme el terror de la Revolució Cultural. Borja afirma que BR i l’Organització Revolucionària de Treballadors (ORT) “van tenir inicialment una certa atracció per la Revolució Cultural, però molt aviat ho van oblidar”. Les forces polítiques més proclius al maoisme, segons Borja, van ser el Partit Comunista Marxista-Leninista i la seva continuació violenta, el FRAP, i el PTE.

Montilla, militant maoista

L'expresident de la Generalitat José Montilla recorda amb esperit positiu la seva influència maoista: “El maoisme, en general, va tenir una influència notòria en l'activitat clandestina de lluita contra el franquisme. I per a mi també ho va ser, personalment, en un període vital de la meva joventut... Els grups maoistes eren grups d'acció, però també de reflexió i de doctrina. Llegíem molt, i això va ser molt útil en la meva formació personal i intel·lectual”, admet.

Montilla no dubta a parlar de la seva “militància maoista” després d'afiliar-se el 1972 al PCE a partir d'amics seus de l'institut. Va ser-ne membre fins al 1975: “Com a fet positiu d'aquella època recordo que llegíem molt. I que discutíem molt... I no teníem més de 20 anys. Marx, Engels, Mao, Lenin... Confrontàvem les seves tesis amb les d'altres autors considerats traïdors, com ara Bernstein i Kaustky. He de reconèixer que la lectura d'aquests autors em va interessar especialment”.

L'expresident diu que no s'ha reconegut prou “el paper destacat que van tenir en la lluita contra el franquisme les diferents organitzacions que es reclamaven en tot o en part hereves del maoisme”. Montilla, però, entén que tot allò desaparegués amb l'arribada de la democràcia.

Què en queda de la rauxa maoista? “Poca cosa, més enllà d'adonar-se de la perversitat que una dictadura pot introduir en la societat”, segons Mascarell. Borja és encara més concís: “Alguns viatges turístico-polítics, una certa vergonya d'haver-s'ho pres seriosament i algunes persones valuoses que van acabar malament”.

Prats defensa que el maoisme va ser “una ideologia que ens va ser útil per diferenciar-nos d'altres corrents i ens va enlluernar, com en molts llocs d'Europa, pel fet de ser un moviment revolucionari que semblava nou i de gran atractiu; encara que posteriorment hem vist que no era nou i que avui semblaria molt poc atractiu”. Molts com ell, diu Prats, van evolucionar cap al socialisme o la socialdemocràcia: “Vam quedar com un record nostàlgic d'una època en què lluitàvem a les aules universitàries contra el franquisme”.

Del maoisme al chavisme

El chavisme és el referent internacional actual més evident i controvertit per als partits d'esquerres. Preguntats per l'ascendent veneçolà en la campanya electoral, o pels viatges dels diputats de la CUP, però també per la gent de Podem a aquest país, de tots els entrevistats per a aquest article només Montilla i Mascarell troben algun paral·lelisme amb la mitomania per la revolució maoista. Mascarell admet que les similituds "possiblement existeixen, però no és comparable. Els nivells de circulació de la informació d'avui no tenen res a veure amb els d'aleshores. Aleshores era fàcil mitificar una realitat política tan llunyana. L'ànsia de llibertat t'obligava a buscar receptes on fos". L'expresident de la Generalitat encara és més explícit: "Crec que sí que hi ha punts de connexió, com ara l'heterodòxia dins de l'ortodòxia. Tanmateix, el chavisme bolivarià té més relació amb el guevarisme que no pas amb el maoisme". Prats és, potser, qui sintetitza més bé les diferències entre l'un i l'altre: "Són fenòmens molt diferents que responen a realitats que no tenen res a veure amb el maoisme, que va ser una facció dins el moviment comunista internacional que buscava l'hegemonia en el seu combat contra l'URSS. Els actuals moviments de l'Amèrica Llatina s'encaren en corrents ideològics menys imprecisos i difuminats sota un paraigua tradicional, que són els moviments populistes".

ARXIVAT A:

Maoisme · Comunisme · Catalunya · Xina · Àsia oriental · Ideologies · Àsia · Política · Espanya

NEWSLETTER

Subscriu-te als nostres butlletins

CONTENIDO PATROCINADO